

Nr 239.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående beredande av semester åt föreståndarna för navigationsskolorna m. m.; given Stockholms slott den 12 mars 1920.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndare för navigationsskola må tillerkännas rätt till semester under en och en halv månad årligen från och med innevarande år, när så kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, och å tid av året, som av kommerskollegium bestämmes, med rätt för Kungl. Maj:t att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpningen av nämnda medgivande må kunna anses erforderliga.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 mars
1920.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BRANTING,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre PALMSTIERNA,
Statsråden: UNDÉN,
THORSSON,
OLSSON,
SANDLER,
NOTHIN,
NILSSON,
ERIKSSON,
SVENSSON,
HANSSON.

Föredragande departementschefen, statsrådet Thorsson anförde härefter:

I skrivelse den 1 december 1919 har kommerskollegium gjort framställning om åtgärder i syfte att från och med år 1920 föreståndarna för navigationsskolorna i riket måtte beredas rätt till semester under en och en halv månad årligen.

Kommerskollegium erinrar därvid till en början om, att i den till 1911 års riksdag avlåtna propositionen nr 167 angående omorganisation av navigationsskolorna, vilken legat till grund för nämnda riksdags beslut i ämnet, ingick bland de av Kungl. Maj:t föreslagna villkoren för åtnjutande av de i den föreslagna staten upptagna avlöningsför-

månerna, bland annat, bestämmelse om rätt för föreståndare för navigationsskola att årligen, när sådant kunde ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjuta semester under en och en halv månad. — Av förarbetena till navigationsskolornas vid förenämnda riksdag beslutade omorganisation — anför kollegium vidare — framginge, att för bestämmandet av föreståndares och lärares vid navigationsskolorna avlöningsförmåner en jämförelse med avlöningsförmånerna för rektorer och adjunkter vid rikets realskolor legat till grund. Kommerskollegium och marinförvaltningen, som avgivit yttranden över av sakkunniga utarbetat förslag till skolornas omorganisation, hade nämligen i förevarande avseende anfört, bland annat, (se proposition nr 167 år 1911 sid. 37) att de statsfunktionärer, med vilka navigationsskoleföreståndare och lärare i avseende å tjänsteplikter och de anspråk, som borde ställas på dem, syntes närmast kunna jämföras, vore rektorer och adjunkter vid rikets realskolor, varför det syntes ämbetsverken vara i sin ordning, att i huvudsak enahanda grunder beträffande avlöning som för nyssnämnda befattningshavare även bleve gällande för föreståndare och ordinarie lärare vid navigationsskolorna. De med utgångspunkt härifrån av ämbetsverken föreslagna avlöningsförmånerna hade sedermera i huvudsak blivit av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända. — I fråga däremot om föreståndares för navigationsskola semester hade riksdagen (se riksdagens skrivelse nr 5 den 31 maj 1911, sid. 30) med hänsyn till de konsekvenser, som därav skulle kunna följa, ansett sig icke kunna biträda förslaget därom, och hade riksdagen därvid anfört, att nämnda befattningshavare syntes kunna, i likhet med rektorer vid allmänna läroverk, under ferier bereda sig erforderlig ledighet utan åsidosättande av de tjänstegöromål, som även då kunde åligga dem. — I sin den 30 augusti 1919 till marinförvaltningen avgivna ämbetsberättelse för läsåret 1918—1919 hade nu inspektören för navigations-skolorna i riket, i anledning av framställning i ämnet från föreståndaren för navigationsskolan i Stockholm, hemställt om åtgärder i syfte att bereda föreståndarna för rikets navigationsskolor rätt till en och en halv månads semester årligen; och hade marinförvaltningen sedermera vid avgivandet den 8 november 1919, jämlikt § 4 mom. 3 i reglementet för navigationsskolorna i riket den 29 mars 1912, av berättelse över sagda skolors verksamhet under förenämnda läsår meddelat, att ämbetsverket beträffande den nu förevarande frågan delade den uppfattning, som inspektören för navigationsskolorna uttalat, men emellertid på anförda skäl ifrågasatt ärendets överlämnande till prövning av kommerskollegium, såsom överstyrelse för navigationsskolorna från och med den 1 januari 1920.

Efter att vidare hava erinrat, hurusom sistberörda framställning överlämnats till kommerskollegium, har kollegium till behandling upptagit frågan om åtgärder i syfte att bereda föreståndarna för navigationsskolorna i riket rätt till semester; och har kollegium därvid, under förmlan att kollegium i ärendet samrätt med inspektören för navigationsskolorna, anfört bland annat följande:

Kommerskollegium.

»Genom innevarande års lagtima riksdags beslut (riksdagens skrivelse nr 98 den 15 april 1919), varigenom rätt till en och en halv månads semester årligen medgivits, bland andra, rektorerna vid rikets realskolor, synes kollegium förevarande spörsmål hava kommit i ett väsentligen förändrat läge. Sålunda finner kollegium överensstämmande med billighet, att föreståndarne för navigationsskolorna i likhet med rektorerna för realskolorna nu tillerkännas rätt till årlig semester. I likhet med marinförvaltningen och inspektören synes jämväl kollegium föreståndarnas vid navigationsskolorna göromål och ansvar kunna anses lika omfattande och makt-påliggande som rektorernas vid de allmänna läroverken. Sålunda kan föreståndare vid navigationsskola i allmänhet icke utan men för göromålens allmänna gång under ferierna lämna skolas förläggningssort.

Den ersättning, som under semester för rektor vid realskola fastställts skola utgå till vikarie, utgör 4 kronor 50 öre per dag. Utan att taga ställning till spörsmålet, huruvida den förut omförmälda likställigheten i lönehänseende mellan föreståndare för och lärare vid navigationsskola samt rektor för och lärare vid realskola fortfarande bör bibehållas, synes kollegium ersättningen till vikarie för föreståndare för navigationsskola med hänsyn till den utgångspunkt, som legat till grund för fastställande av personalens vid navigationsskolorna avlöningsförmåner, lämpligen böra för närvarande fastställas till åtminstone enahanda belopp som det till vikarierande rektor för realskola utgående eller alltså 4 kronor 50 öre per dag.

Med utgångspunkt härifrån skulle den årliga kostnaden för beredande åt navigationsskoleföreståndarne av en och en halv månads (= 45 dagars) semester uppgå till sammanlagt $5 \times 45 \times 4.50 = 1,012$ kronor 50 öre. Ifrågasättas kunde, att för detta belopp anlita den i staten för navigationsskolorna upptagna posten 10,000 kronor till extra lärarkrafter, vikariatsarvoden m. m. enligt överstyrelsens bestämmande eller ock det i samma stat upptagna, till Eders Kungl. Maj:ts disposition ställda belopp, 3,000 kronor.

Med hänsyn till det förändrade prisläge, som inträtt, sedan ifrågavarande stat fastställdes, och för att sålunda icke äventyra de ändamål, vartill nämnda belopp eljest äro avsedda, har kollegium emellertid icke ansett sig kunna föreslå ett dylikt förfarande, utan synes kollegium en hänvändelse till riksdagen böra ske i syfte att erhålla den utökning av det ordinarie anslaget till navigationsskolorna, som betingas av den ifrågasatta semesterrätten. Enär för övrigt föreskrifter om dylik förmåns åtnjutande pläga inrymmas i de av riksdagen stadfästade villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i vederbörande stater upptagna avlöningsförmåner, torde riksdagens medverkan redan med hänsyn härtill vara erforderlig och detta i förevarande fall så mycket mer som bland de genom nådig kungörelse den 26 januari 1912 (Svensk författningssamling nr 6) i enlighet med riksdagens beslut fastställda villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i stat för navigations-

skolorna upptagna avlöningsförmåner ingår bestämmelse därom, att befattningshavare av lägre grad skall, bland annat, när det erfordras för beredande av semester, vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid vederbörande navigations-skola, bestrida densamma mot åtnjutande i nu nämnda fall av ett mot tjänstgöringspenningar svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, dock ej längre än viss angiven tid under ett och samma kalenderår. Ifrågavarande bestämmelse bör vid bifall till kollegii nu gjorda framställning erhålla ändrad lydelse.

Jämlikt § 60 mom. 1 i gällande navigationsskolereglemente äger överstyrelsen bevilja föreståndare för navigationsskola tjänstledighet för en tid av högst tre månader i följd, varjämte nämnda § och § 61 mom. 1 i samma reglemente vid tjänstledighet eller förfall för föreståndaren förutsätta vikaries förordnande av överstyrelsen.

Genom nådig kungörelse den 16 juli 1919 (Svensk författningssamling nr 517) angående rätt till semesterledighet för rektorer vid de allmänna läroverken m. fl. läroanstalter har för åtnjutande av ifrågavarande rätt uppställts såsom villkor, att därigenom göromålen behöriga gång icke hindras och att semestern skall förläggas å tid av året, som av vederbörande överstyrelse bestämmes, varjämte föreskrivits, att framställning om semesterledighet skall, med bifogande av förslag till vikarie, av rektor göras hos överstyrelsen senast den 15 maj eller, då fråga är om semester vid annan tid än under sommarferierna, senast tre veckor innan den sökta ledigheten är avsedd att inträda.

Med hänsyn till de befogenheter, som enligt ovan omförmälda stadganden i navigationsskolereglementet tillagts överstyrelsen för navigationsskolorna, synas kollegium enahanda bestämmelser som de förenämnda i fråga om allmänna läroverk m. fl. läroanstalter utfärdade böra meddelas jämväl beträffande nu ifrågavarande semesterrätt.

Jämlikt § 52 mom. 1 i navigationsskolereglementet fordras för behörighet till föreståndarbefattning vid navigationsskola att hava fullgjort vad som för vinnande av ordinarie lärartjänst vid sådan skolas navigationsavdelning är stadgat samt att hava med goda vitsord under minst två läsår tjänstgjort såsom lärare i navigation i sjökaptens- eller styrmansklass vid navigationsskola eller vid någon av flottans undervisningsanstalter, varjämte § 61 mom. 1 i samma reglemente föreskriver, att vid visst förfall för föreståndare skall ordinarie läraren vid navigationsavdelningen eller, där flera sådana äro anställda, den till tjänståren äldste vara pliktig bestrida föreståndargöromålen, intill dess överstyrelsen förordnat vikarie. Med hänsyn till nämnda bestämmelser kunde måhända ifrågasättas föreskrift i detta sammanhang, att vid semester för föreståndare ordinarie lärare vid navigationsavdelningen skall förordnas till vikarie. Då emellertid detta i betraktande av lärarpersonalens vid navigationsskolorna fåtalighet icke alltid lär lämpa sig i nu ifrågavarande fall, torde erforderliga föreskrifter i ämnet böra allenast gå ut på att till dylik vikarie skall företrädesvis förordnas ordinarie lärare vid navigationsavdelningen.

Ett bifall till kollegii förevarande framställning torde slutligen medföra behov av tilläggsstadganden till vissa paragrafer i navigationsskolereglementet, därtill kollegium torde i sinom tid få avgiva förslag.

På grund av vad ovan anförts får kollegium alltså hemställa om åtgärder i syfte att i enlighet med vad här ovan nämnts bereda föreståndarna för navigations-

skolorna i riket från och med år 1920 rätt till semester under en och halv månad årligen.

*Departements-
chefen.*

Sedan numera rektorerna vid rikets realskolor kommit i åtnjutande av rätt till semester, synes det vara billigt, att jämväl föreståndarna för navigationsskolorna beredas samma förmån; och torde semestertiden för sistnämnda befattningshavare böra i likhet med vad som gäller för de förstnämnda bestämmas till en och en halv månad. Enär föreskrifter om denna förmåns åtnjutande i fråga om andra befattningshavare städse plägat inrymmas i de med riksdagen beslutade villkor och bestämmelser för åtnjutande av i vederbörande stater upptagna avlöningsförmåner, torde i förevarande fall riksdagens medgivande böra utverkas.

I proposition den 5 april 1911 (nr 167) med förslag till årlig stat för navigationsskolorna i riket föreslog Kungl. Maj:t riksdagen godkänna vissa villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten upptagna avlöningsförmåner. I sistnämnda förslag var, såsom av det föregående framgår, intaget ett stadgande om rätt till semester under en och en halv månad årligen för inspektör och föreståndare. Riksdagen, som ej biföll förslaget i denna del, i följd varav någon semester nu icke åtnjutes av befattningshavare vid navigationsskolorna, utslöt ifrågasvarande stadgande men bibehöll likväl en annan bestämmelse, som för sin tillämpning förutsätter, att sådan semester förekommer. Jag syftar här på föreskriften, att, när det erfordras för beredande av semester, befattningshavare av lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning vid vederbörande navigationsskola, bestrida densamma mot åtnjutande, i stället för egna tjänstgöringspenningar, av belopp, svarande mot de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar. På grund av detta stadgande, som återfinnes i kungörelsen den 26 januari 1912 (nr 6), är befattningshavare vid navigationsskola skyldig att, när föreståndare kan komma att åtnjuta semester, bestrida dennes befattning mot ersättning, som nyss sagts. Denna ersättning, som motsvarar skillnaden mellan föreståndarens och vikariens tjänstgöringspenningar, uppgår visserligen till ganska obetydligt belopp, men då vederbörande lärare äro skyldiga att emot en på sådant sätt bestämd ersättning bestrida föreståndares befattning vid dennes semester, synes man sakna anledning att i detta sammanhang ifrågasätta någon ändring av vad sålunda är stadgat, så mycket mer som den princip, vilken ligger till grund för stadgandet, genomgående följes inom övriga grenar av förvaltningen, där så lämpligen kan ske. Att ersättning till vikarie för rektor vid realskola, med vilken föreståndare vid navigationsskola ansetts jäm-

ställd, utgår med 4 kronor 50 öre för dag, torde ha sin grund särskilt i det förhållandet, att under ferietiden rektor åtnjuter tjänstgöringspenningar allenast med belopp, som, för dag räknat, utgör femtedelen av tjänstgöringspenningarna under arbetstid, samt annan lärare icke uppbär några tjänstgöringspenningar alls. Vid navigationsskolorna däremot äro motsvarande förhållanden ordnade på samma sätt som för ämbetsverk i allmänhet, i det att tjänstgöringspenningarna beräknas utgå för hela året och utbetalas med en tolfedel för varje månad. Dessutom är den likställdhet i avlöningshänseende, som man förut ansett finnas mellan befattningshavare vid realskolor och vid navigationsskolor, sedan de förra år 1918 erhållit lönereglering, åtminstone icke för närvarande för handen. Vid angivna förhållanden synes en annan grund för ersättningens bestämmande icke böra i detta sammanhang och utan en allsidig utredning av avlöningsförhållandena vid navigationsskolorna ifrågakomma än den, som enligt vad ovan sagts av Kungl. Maj:t och riksdagen redan godkänts.

Den årliga kostnaden för ersättning till vikarier för föreståndarna vid rikets fem navigationsskolor har under förutsättning av bifall till kommerskollegii förslag beräknats till högst 1,012 kronor 50 öre. Enligt det av mig förordade förslaget skulle kostnaden bliva ännu lägre.

Beträffande frågan huru nämnda kostnad bör bestridas, är jag ense med kommerskollegium därutinnan, att den i staten för navigationsskolorna upptagna posten å 10,000 kronor till extra lärarkrafter, vikariatsarvoden m. m. eller det i samma stat upptagna, till Kungl. Maj:ts disposition ställda belopp å 3,000 kronor icke böra belastas med ifrågavarande utgift. Emellertid anser jag, att en framställning till riksdagen om anslag för ifrågavarande ändamål bör kunna anstå till följande år, enär de för åren 1920 och 1921 erforderliga beloppen torde kunna anvisas ur till Kungl. Maj:ts förfogande stående medel, exempelvis huvudtitelns allmänna besparingar. Till nästa års riksdag bör däremot enligt min mening framställning göras om den höjning av vederbörande anslag, som betingas av ett bifall till förevarande förslag om rätt till semester för navigationsskoleföreståndarna.

Under återopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att föreståndare för navigationsskola må tillerkännas rätt till semester under en och en halv månad årligen från och med innevarande år, när så kan ske utan hinder för göromålets behöriga gång, och å tid av året, som av kommerskollegium bestämmes, med rätt för Kungl. Maj:t

att utfärda de närmare föreskrifter, som för tillämpningen av nämnda medgivande må kunna anses erforderliga.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämde, behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle till riksdagen avlätas proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Nils Hellenius.